

JOAN MARXUACH

Juguet Cómich Catalá

y en Vers

DE RETRUCH

Estrenat
ab brillant exit en lo
Teatro Romea
en la nit del 10 de Abril
de 1893

Preu 1 Peseta

DE RETRUCH

JUGUET CÒMICH CATALÀ Y EN VERS

ORIGINAL

DE

JOAN MARXUACH

Estrenat ab brillant exit en lo Teatro Roméa en la nit
del 10 de Abril de 1893

PREU 1 PESETA

BARCELONA

IMPREMPTA DE PERE ORTEGA

CARRER DE ARIBAU, NÚM. 13.

1893

AL DISTINGIT INGENIER

D. Felip Steva y Planas

Te l' honor de dedicar aquest juguet com
á penyora d' amistad

L' Autor

REPART

Personatjes	Actors
TUYETAS.	SRA. PARREÑO.
D. ^a ROSA.. . . .	» MONNER.
SR. ESTEVE.	SR. CAPDEVILA.
QUIMET.	» FUENTES.
D. JOSEPH. ,	» MARTÍ.
SALVADOR.. . . .	» PINÓS.

La propietat d' aquesta obra, pertany á son autor, qui perseguirá devant la lley, á qui la reimprimeixi ó tradueixi sens son permís.

L' única galeria autorisada per cobrar los drets de representació, es la de D. Joan Molas y Casas.

Queda fet lo diposit que marca la lley.

ACTE UNICH

Sála de pás.—Dos portas laterals y una al foro.—Taula de centro; cadires, etc.; tót á gust del Director.

ESCENA PRIMERA

D. JOSEPH, QUIM y TUYAS.

(Al aixecarse al teló apareix la escena sola: se sent lo timbre de la porta y á la segona vegada, surt Tuyas de la primera esquerra ab un gran farsell de roba blanca y 's dirigeix precipitadament al foro. Després surt Quim ab un rentamans y una tobollola y fá lo mateix. Quan ha desaparecút surt Don Joseph algo estranyat per la porta del foro.)

D. Jo. ¿Que está deserta la casa?
¡Quim! ¡Pepeta!

(Surt Quim pe'l foro ab una panera tapada y al veurela D. Joseph l'hi diu.)

¿Donchs qué fém?

(Quim tot passánt y entrant á la primera esquerra.)

QUIM. Ja torno.

D. Jo. ¿Pero qué passa?

(Tuyas fa lo mateix joch y al pasar diu.)

Tuy. Que Deu lo quart, D. Joseph.

D. Jo. Y donchs, ¿qué passa, Tuyetas?

Tuy. Vinch desseguida.

(Anautsent primera esquerra.)

D. Jo. (Incomodat.)

Está bé.

Sembla qu'n aquesta casa
tots han perdut lo cervell.

(Disposantse á sortir.)

Nada, nada, que's conservin.

(Quimet atravessa la escena y al passar diu.)

QUIM. Tio, esperis un moment.

D. Jo. 'S pot saber?

- QUIM. Desseguida.
(Falta un culatxo.)
(Desapareix per la segona dreta, al temps que D. Joseph no atina lo que vol dir.)
- D. Jo. ¿Com? ¿Qué?
(Apareix Tuyas á la primera esquerra y diu cridant á Quimet.)
- TUY. Faltan polvos.
(D. Joseph més estranyat.)
- D. Jo. ¿Qué dius, Tuyas?
- TUY. No. Si ho deya al senyoret.
(Surt Quim ab un plech y diu á Tuyas que encare está á la porta.)
- QUIM. ¿Es aixó lo que demanan?
- TUY. ¿Y 'ls polvos?
- D. Jo. Se pot saber...
- QUIM. Los vaig dar á la meva dona
y ella sap que se'n va fer.
- D. Jo. ¿Podré saber de qué 's tracta?
- QUIM. (Desde la primera esquerra.)
¿Ja ho teniu tot?
- TUY. (Desde dins.)
Senyoret.
'Ls polvos no cal que 'ls busqui,
ja 'ls tenim.
- QUIM. Bueno, está bé.
(Dirigintse á D. Joseph.)
¡Ay, tio! no sé 'l qu'm passa.
- D. Jo. Aixó es lo que estich veyent.
Ja fa un rato que pregunto
y encar no he pogut saber
la rahó de tanta fressa.
- QUIM. ¡Es un xicot!
- D. Jo. ¡Acabém!
- QUIM. ¡Dihuen qu' es lo meu retrato.
- D. Jo. M' hó afiguro.
- QUIM. ¡Estich content!
- D. Jo. Quimet, no cal que m'ho juris,
que aixó sí que prou que 's veu
¿Y la Pepeta?
- QUIM. Trempada.
(Surt Tuyas de la primera esquerra.)
- TUY. Dispensim, eh?... Senyoret,
m' ha dit la senyora Paula
que tot seguit l' hi portés

un xich d' aigua de Colonia
y no n' hi há.

(Donantli diners.)

QUIM. Corra, ves,
ves á comprarne una ampolla.
No 't torvis, puja corrents.
Porta la millor que trobis.
¡Ah! Tuyetas, deixa obert,
per si un cas me necessitan
y no hi puch anar.

TUY. Está bé.

(Se'n va pel foro.)

D. Jo. Vamos noy, l' enhorabona.
¡Ja ets pare!

QUIM. ¡Oncle Joseph!
Estich que nó sé l' que'm passa!
Ballaría de content.

D. Jo. Es natural, no ho estranyo.
A mí 'm passaba 'l mateix.
¡Quam ho sápigla la tía!

QUIM. ¡Y la sogra!

D. Jo. ¿Com s' entent?
¿Ta sogra no ho sab encare?
Noy, aixó sí que'm sorprent.
Perque es obligat de sogra
quasi sempre 'l pas aquet.
Quan va bé, sempre hi fa nosa,
y anant malament... també.

QUIM. Ella ja la demanaba,
mes no hi hem sigut á temps,
perque per lo vist portava
molta pressa 'l meu hereu.

D. Jo. ¿Ta sogra deu ser padrina?

QUIM. Home, es clar, naturalment.
Y 'l padrí lo nombra 'l pare
que ho vindrá á ser per poders.
¡Oh! y que ahir vaig rebre carta
en la que'm diu que ben cert
que avuy arriba 'l subjecte
que 'l representa. A bateig
no hi té de faltar ningú,
tant d' amichs com de parents.
S' ha de fer la gran festassa
tractantse del meu hereu.

(Tuyas entra pel foro ab una ampolla.)

¿Ja portas aixó. Tuyetas?
Cuita, dónali al moment.

TUY. M' han donat la enhorabona
perque la dés á vostés,
la portera, l' del quart pis,
l' adroguer y l' taberner.
He trobat lo senyó Ignaci
y també ha dit lo mateix.

QUIM. ¿Digas que mitj Barcelona
ja sab que soch pare?

TUY. Es net.

D. Jo. Clar que sí, si es natural,
si á mi m' passaba l' mateix.
L' últim cop que vareig serho,
sembla quento, y es ben cert.
Tothom va saber la nova
primer que yo.

QUIM. No 's compren.

D. Jo. Bé, per xó, m' trovaba fora
feya prop d' un any.

TUY. (Ab sorna.)

¡Ah, bé;

sent aixís ja no es estrany.

QUIM. Es clar, dona, que no ho es.

TUY. (Ho fora si ho hagués sabut.)

D. Jo. Vaya, vaya, de Quimet
¿y quin nom penseu posarli?

QUIM. Lo nom ray, ja hi pensarem.

Mes tot parlant no atinaba
á enssenyarli l' meu hereu.

Entri, home, vosté ray,
no te de fer compliments.

Yo 'l deixaré ab la Pepeta
y faré l' que tinch de fer
perque tot me va enderrera
y no'm convé, francament.

Tuyetas, si algú m' demana
digas qu : surto al moment.

(Agafa l' ampolla que ha dut la Tuyas y entra ab
D. Joseph per la primera esquerra.)

ESCENA II

TUYAS y luego Sr. ESTEVE, que entra pel foro; aquet tipo
vestirá de menestral, ab gorra negra de visera lluenta y
americana negra de panyo.

TUY. ¡Cá! no hi veu, es natural.
¡Y quan vindrá donya Rosa!
Aquella que ab poca cosa

sempre arma un sacramental.
¡Al veure qu' ella no hi era
ja la sento. ¡Qui l' atura!
'S menja gendre y criatura
y esgarrapa la partera.
Que ha estat sort, salta á la vista
que ella no hi hagués estat.
De segú hauría semblat
qu' era la protagonista.
¡Ja me n' hi vist d' apurada!
Quan en Perico ho sabrá!

Est. Deu los guart, ¿que 's pot entrar?
He vist la porta ajustada...

Tuy. Es veritat. ¿A qui demana?

Est. A don *Quaquin*... dissimuli.

(Buchaqueijant.)

Tuy. ¿Casaseca?

Esr. ¡Ay, sí! Calculi
com tinch de l' americana
repari, 'l forro estripat,
m' ha baixat butxaca avall,
mes després de tant trevall
crech que al fi ho hauré trobat.

Tuy. Y 'l demana... ¿Qui diré?
La seva gracia.

Est. Oh, prou, prou,
Esteva Seguí y Masnou.

Tuy. Segui.

Est. No. Seguí.

Tuy. Está bé.

(Se'n va per la primera esquerra.)

Est. M' han dit qu' era un advocat
molt sabi, y així com així,
sempre es bó tení un padrí
que siga un home enlletrat,
que'm tregui d' aquets embulls;
perque es trist qu' á la edat meva
ara m' surti aquesta seba
que'm puga fer coure 'ls ulls.
Pues pel poble tot es dir
tots aquells que 'm volen mal,
que 'm fallará 'l tribunal.
¿Que 'm tenen de fallar á mi?
Y sempre van predicant
que si reclamo ó 'm queixo
y al que volen no accedeixo
hasta m' empaperarán.

Jo vull veure si hi ha rahó,
si la lley cap dret 'ls dona
de empaperá una persona
com si fós un menjadó.

(Surt Tuyas per la primera esquerra.)

TUY. Diu, que si no porta pressa
y 's vol esperá un xiquet,
ó torná un altre ratet
será millor.

EST. Ya interessa
l' objecte que ni ha portat.
No 's creguí que vinch per gust,
si no fos per lo disgust,
que 'm fa venir, de mal grat
no pensaba molestarlho.
Pero en fin, com ha de ser,
d' aquí un rato tornaré:
fassi 'l favor de avisarlho.

TUY. Se 'n pot anar descansat.

EST. Soch aquí dintre una estona.

TUY. Vagissen enhorabona.

EST. Hasta luego. (Se 'n va pel foro.)

TUY. ¡Qu' es pesat!

ESCENA III

TUYAS y luego QUIM per la primera esquerra.

TUY. Crech que ha vingut en mal hora
perque avuy el senyoret
no está per ré.

QUIM. ¿Ahont es aquet
que'm demana?

TUY. ¡Oh, ya es fora.
Are mateix se 'n ha anat.

QUIM. ¿Y no t' ha dit qué volía
qui era, ni d' hont venía?

TUY. No. Sí, ha parlat de Malgrat.

QUIM. ¿De Malgrat? Just, vamos, sí,
es aquell que'm diu l' pare.
No has conegut en la cara,
que venía á ser padrí.

TUY. Quasi bé m' ho deya al cor.

QUIM. Ya hem fet una etsegallada.

TUY. Com que no estava avisada.

QUIM. Donchs ara fesme 'l favor

y escolta bé 'l que 't diré.
Quan torni, li podrás dar
esmorsá... diná ó sopar
y que no li falti ré.

Vé á sé padrí y es forsosa
l' atenció. Es pel petit.

TUY. Ja sab que ab gusti he servit
sempre per qualsevol cosa.

QUIM. Ja ho sé, y ara mes que may
m' haurás de treure d' apuros
y 't regalaré deu duros.

TUY. Ja ho sab home, per xó ray.

QUIM. La mare de la senyora
té noticia...

TUY. Si, senyor.
Hi he enviat en Salvador
fará cosa de mitja hora.

QUIM. Ara jo tinch de sortir.
Si l' oncle Joseph se 'n vá
y vé l' altre, feslo entrar.
Sobre tot, noya, 'l padrí.
Y com un en tot no atina
y volent cumplir no ho logra,
si ja hi fós, quan vé la sogra
l' hi fas veure la padrina.

TUY. D' aixó tinch por.

QUIM. ¿Qué vols di?

TUY. Que si 's veu ab donya Rosa
m' hi jugo qualsevol cosa
que 'ns quedem sense padrí.

(Quim parlant sol, com qui convina lo que té de fer
y buscant lo que necessita.)

QUIM. Primer al jutjat.

TUY. Quina cara!

No 'n té pochs de mal de caps.

QUIM. Es que encare tu no saps,
Tuyetas, lo que 's ser pare.
Ara al registre civil
vull que consti.

(Mitj mutis.)

TUY. ¿Y 'l barret?

QUIM. Domel, Tuyas.

TUY. ¿Vol aquet?

(N' hi dona un que Quim se 'l posa maquinalment.)

QUIM. Propina per l' agutzil:
vull que de totas maneras

se celebri 'l neixement;
fins si fos d' ajuntament
demanaba las banderas:
un fet aixís se celebra.
Fins feya fer si gosés
los retratos de tots tres
de bulto.

TUY. A tall de pessebre.

QUIM. No crech que'm descuidi rés.
Cuidat bé de la senyora.
Soch aquí dintre un quart d' hora,
Tuyetas, hasta després.

(Se'n va pel foro.)

ESCENA IV.

TUYETAS y luego SALVADOR, pel foro, tipo ridicul y tafaner.

TUY. Ha dit deu duros. May menos.
Qui no 'l serveix de bon grat
un home així. La veritat,
en aquí y en tots terrenos
's fa estimar de tothom,
guanyantse la voluntat,
perque, vamos, ben mirat
en aquet mon, per xó hi som,
per servintse, y sobre tot
quant s' hi veu l' agraument
perque ell, vaja, francament,
es tant després y francot.

SAL. Tuyetas... ¿La porta oberta?

TUY. Si, senyó: jo l' hi he deixada
perque si la tinch tancada
haig d' estarne sempre alerta
per si trukan y aná á obrir
y avuy no sé si podria.
¿Que no veu que 'n tot lo día
no parem?

SAL. Vos vinch á dir,
que una carta he recullit
del busson, que ve endressada
al senyó.

TUY. ¿Qui l' ha portada?

SAL. ¡Oh, no ho sé, aquesta nit
l' han tirada, ben segur
avants de jo obrir la porta
y com l' urgencia que porta

- no sé, l' he vinguda á dur.
TUY. Bueno, gracias: quan vindrá tot seguit li donaré.
SAL. ¿Es á dir qu' anat tot bé?
TUY. Millor no 's pot demanar.
¡Y estabam sols!
SAL. ¡Malvinatje!
TUY. Mes per xó n' habem sortit.
SAL. Bé, á n' tu t' hauria servit al menos d' aprenentatje.
TUY. Sereu sempre un poca solta.
SAL. ¿Digas? ¿Quan batejereu?
TUY. No ho sé.
SAL. ¿Si 'm necessiteu?
¡Ah! Tu, Tuyetas, escolta,
¿ja li has dat la enhorabona de part nostre?
TUY. Sí, home, sí.
SAL. ¿Y 'l padrí? ¿Qui es lo padrí?
TUY. L' pare d' ell, que 's persona de molts quartos.
SAL. La padrina...
TUY. La seva sogra.
SAL. S' entent.
¿No 't sembla qu' aquesta gent m' deurán donar propina?
Tu ja saps que jo serveixo per tot alló que convé y que 'l mateix soch porter que ordenansa, may me queixo de la feina, per xó ray y á més soch molt reservat, perque fora del vehinat á ningú conto rés may.
TUY. Si, ja ho sé.
SAL. Si es necessari guardá un secret.
TUY. Sí, home, sí.
SAL. Tu ja saps qu' al dirmho á mí...
TUY. (Es com posarho al diari.)
SAL. Hasta més veure, aixerida.
(Mitj mutis.)
TUY. Estiga bó.
SAL. (Tornant enderrera.)
L' hi dirás al amo, que si fos cas que necessiti una dida

sana, ab molta resistència,
jo 'n se una de primera
que fa poch qu' era nynyera.
Més va trobá una influencia
que la va volgué ajudar,
y com no guanyaba prou
per guanyar un xich més de sou
ara 's vol posar á criar.
Fins crech qu' es bon pensament
que miri per l' endemá,
sobre tot si ho pot guanyar
d' aquet modo, honradament.
Jo no hi tinch cap interés,
més si la puch colóca
m' ha promés que'm donará
sis ó vuit rals cada més:
y tu ja veus...

TUY.

¡Jo diria!

En lo temps que estém...

SAL.

¿Veritat?

TUY.

Podeu anar descansat.

SAL.

Sí. Vaig á la porteria,
que 'n soch fora ja fa estona
y allí 'l deber me reclama.
Perque jo, Tuyas, tinch fama
de cumplí. No hi ha persona
que ho desmentí, per supuesto,
pues fora d'algun ratet
que me 'n vaig á fe 'l cuartet,
sempre se 'm troba al meu puesto.
Jo ho sé tot y may dich ré,
faig recados devegadas
y proporciono criadas
si algú 'n té de menesté.
Sé 'l que passa á dintre y fora,
y també alguna vegada
deixo la porta ajustada
perque surti algú á deshora.
Y allí estich de nit y día
guardant, prudent y callat,
l'honra de molts del vehinat
dintre de la porteria.

TUY. Donchs creyeume, Salvadó,
no abandoneu la barraca,
que sent fora, pots'er 's taca
d'algú la reputació,
y fora trist.

SAL. Es veritat.

Vaja, á Deu.

TUY. A Deu siau.

SAL. Ja 't recordarás, si 't plau
de lo que t'hi encarregat.

(Se 'n va pel foro.)

TUY. ¡Ay quin home! No 's soporta.

Si fos mestressa, treuria
'l porté y la portería.

(Se sent tancá una porta.)

Are m'ha tancat la porta.

ESCENA V.

TUYETAS y luego Senyò ESTEVA.

Quin trasbols, sembla impossible.
Sort qu'á casa 'l senyoret
es fet de tan bona pasta,
y la senyora també,
que ho sino... entro ab un salt
per si necessita res.

(Trucan.)

¡Trucan! ¡Deu torná á se l'amo.

(Va á obrir y surt desseguida seguida del Sr. Esteva.)

Entri, no senyor, no hi es.
Pero m'ha dit que l'hi diga
que sobre tot l'esperés.
Perque si ell hagués sabut
que podria ser vosté,
no l'hauría deixat moure.
Vaja, no faltaba més.
Vosté pendrá alguna cosa.

(Esteva vol preguntar, mes ella no 'l deixa parlar
fins al final de la escena.)

¿Qu'ha esmorsat? Ja n'hi faré,
l'hi arreglaré una truyeta,
perque es tart y aquí dinem
á la una quarts de dugas.
Desseguida ho tindrà llest.
Ja 'l cridaré. Dissimuli.
Vosté sense compliments
s'está aquí, mana y disposa
com á casa de vosté.

Aixó m'ho ha encarregat l'amo.
Per consegüent ja ho té entés.

(Se 'n va precipitadament per la segona esquerra.)

ESCENA VI.

Sr. ESTEVA y luego D. JOSEPH primera esquerra.

Est. ¡Qué empatolla aquesta dona!
¡Ojo, Esteva! No fos cas
que 't volguessen pará un llas
com solen fe á Barcelona.
Lo metje, qu'es molt astut,
sempre m'ho te encarregat,
que quan vaji aquí á Ciutat
haig de estarme previngut,
perque aquí 'n saben un niu
y 'ns veuen vení 'ls de fora.
«No vulguis ningú á la vora
que 't galanteixi, l'ull viu.»
Are veig que te rahó.
¿Si m'hagués errat de pis?
Ja sería un compromís.

(Veyent á D. Joseph.)

Ojo, que surt un senyó.
Procuraré ab ganseria
saber si m'hi equivocat.

(D. Joseph, primera esquerra.)

Deu lo quart. ¿Qu'es l'advocat?
D. Jo. No senyor. ¿Qué s ofería?
Est. Un servidor de vosté
(tinguém modos), ¿me comprén?
venía per un parent
sobre uns poders...

(Interrompenho com si ja sabés de que 's tracta.)

D. Jo. Be, home, be,
no parli més.

Est. ¿No? Corrent.

D. Jo. Home, es clar. Ja ho entench tot.

Est. (Y aixó que no hi dit ni un mot.
No hi ha com tenir talent.)

D. Jo. Vosté, com que no 'm coneix,
per supuesto, estranyará
que ja 'l conegui, está cla,
també á mí 'm passa 'l mateix.
Quan sento anomená un nom

- que m'es nou. Quedo parat.
Est. Home, aixó tinch reparat
que li sol passá á tothom.
- D. Jo. Y are arriba?
Est. Ja fa estona.
- D. Jo. ¿Y 'l nevot sab qu'es aquí?
Est. Ja veurá, jo crech que sí.
- D. Jo. ¿Y qui li ha dit?
Est. La minyona.
Se entén, jo he cregut que ho era
del modo que m'ha parlat.
- D. Jo. Seguí, deu estar cansat...
Est. Ca, no cal.
- D. Jo. Donchs se 'l espera
ab gran desitj.
Est. ¿A n' á mi?
¿Vosté creu qu'ell sab?
- D. Jo. Se enten.
Est. (Qué empatolla aquesta gent?)
D. Jo. Ha sabut qu'ha de venir.
Est. (Es precís obrar ab cautela.)
D. Jo. Veurá l'hereu, la nevoda.
Est. (Vaja, 's veu que deu ser moda
l'ensenyar la parentela.)
D. Jo. Com sab qu'uns poders tenía
de son pare y...
Est. (?M sorprén.)
Pues sí, senyor, justament
per xo mateix jo venía.
- D. Jo. Doncas vosté, be, home, be,
es aquí pel seu parent?
Est. Sí, senyor.
- D. Jo. Perfectament.
Est. (Ay, ay, com ho deu saber.)
D. Jo. Home, 'l veig molt capficat.
¿Qué li passa?
Est. Francament.
com se tracta del parent.
- D. Jo. ¿Que hi ha alguna novetat?
Est. Veurá, 's tracta d un company.
D. Jo. Corrent, digui...
Est. Y de son fill.
D. Jo. Bé, ja ho sé.
Est. No hi ha perill.
si are ve lo mes estrany.
Com que 'ls poders ja 'ls tenia
d'avans de morir son pare.

- D. Jo. (Aixecantse sorprés.)
¡Son pare es mort! ¡Qué diu are!
- Est. Creya que també ho sabía.
Com fins are 'l que hi contat
ja ho sabía tan com jo,
pensaba també qu'aixó,
com lo demés, la vritat,
coneixía.
- D. Jo. (Ab molta precaució)
¡Chist, més baix.
Pobrets d'ells qu'ho sapiguessen.
Baixet, per Deu, si escoltessen
hi hauría aquí un daltabaix.
¡Ja estém frescos!
- Est. ¿Sí? ¿Per qué?
- D. Jo. ¡Quin disgust!
- Est. (¿Qué voldrá dir?)
- D. Jo. Lo millor, créguim á mi,
es del mort no dirne re.
Dissimulá.
- Est. (Estranyat.) Be, corrent.
No tingui po, seré mut.
- D. Jo. De la nova que hus ha dut
fassi qu'ell no n'hegui esment,
logrant qu'aixís no s'entelin
las delicias de la vida.
'L deber així hos ho crida.
- Est. Vamos, si l'entench que 'm pelin.
- D. Jo. Vosté aquí, sense etiquetas,
entra, surt, y així s'evita
qu'ell pogués entrá 'n sospita
fins que jo torni. ¡Tuyetas!

ESCENA VII.

Los mateixos y TUYETAS, segona esquerra.

- Tuy. ¿Qué vol, don Joseph?
- D. Jo. Veurás.
Are jo me 'n tinch d'anar;
tu 't cuidarás d'arreglar
al senyor; l'hi donarás
tot quan siga menester.
Senyó...
- Est. Esteva.
- D. Jo. Hasta més veure.
No 's molesti, ja pot seure.

Dintre un moment tornaré.

(Se'n va depressa pel foro.)

Est. Veurás, tu, parla formal,
perque estich fora de mí
y no os entench. ¿Qué vol di
tant obsequi?

Tuy. Es natural.
¿No veu qu'als amos d'aquí
'l cumplí molt be 'ls agrada?
¡Ja veurá quina arribada
l'hi farà 'l senyó!

Est. ¿Vols di?

Tuy. Com vosté no 'l te tractat
está cla, li ve de nou.
¡Es molt trempat!

Est. Be 's veu prou.

Tuy. ¡Y quan sigui bateijat!...
Deixil fer.

Est. ¿Mes manganillas?
(Es un moro.)

Tuy. Ja ho veurá.

Est. Ja 'm sembla que 'l veig entrar
carregat de zapatillas.

Tuy. ¿Quins sams resa?

Est. Com mes va
ho veig més fosch.

Tuy. ¿Qué enrahona?

Passi á dintre, que fa estona
que l'espera l'esmorsá.

Est. ¿Hasta aixó?

Tuy. ¿No ho ha sentit

lo que m'han encarregat?

Est. Pero si ja hi esmorsat.

Tuy. Home, hi torna.

Est. Ja ho has dit.

¿Y si acás se 'm indisposa?

Tuy. ¡Veu que l'amo 'm renyaría!

Est. Be, si tu 'm fas companyía
ja menjaré alguna cosa.

(Entra precedit de Tuyas per la segona esquerra.)

ESCENA VIII.

D.ª ROSA pel foro, molt sofocada.

¡Av Deu meu, vinch sofocada!

¡L'ira m'ofega! ¡á n'á mí

ferme una partida així!
Nada, estich determinada.
Exigeixo explicacions
de l'injuria que m'ha fet.
¿Qué s'ha cregut, don Quimet?
Pensá així, ab bonas rahons
prescindi... ¿qué s'afigura?...
Si es pare m'ho deu á mí.
Vull 'l dret qu'haig de tení,
que tinch part á la criatura.
¡Y ella, pobre filla meva!
¡Sense sa mare!... ¡Pobreta!
No, lo qu'es d'aquesta feta,
per més que 'l dirho 'm subleva,
ja está ben llest lo meu gendre.
Jo no vull més incomodos,
y si 'l brétol no te modos
desd'are que 'n vagi á aprendre.

ESCENA IX.

D.ª ROSA y TUYETAS per la segona esquerra.

TUY. (Ja tením la gresca armada.
Donya Rosa.)

D.^a Ro. (Ab ironía.) ¿Que destorbo?

TUY. (Ja es aquí 'l cólera morbo.
¿Quí li haurá donat entrada?)

D.^a Ro. ¿Que no 'm sents?

TUY. ¿Que 'm demanaba?

D.^a Ro. Sí senyora, vull sabé
perque no se m'ha dit re
de lo que á casa pasaba.

(Ab ironia.)

Y com que tu ets mitj mestressa,
y saps més de lo que 't toca,
contestarme are 't pertoca.

TUY. Vosté dirá.

D.^a Ro. M'interessa
qu'es dongui satisfacció
á ma dignitat ofesa.

TUY. Jo, donya Rosa, ab franquesa,
no 'n se res de tot aixó.

Encar que, segons vosté,
jo soch més qu'una criada...

Lo qu'es aquesta vegada

(Ab sorna.)

la mestressa no 'n sab re.

D.^a Ro. ¡Descarada!

Tuy. (Picada) Te d'entendre
que en mí no hi te autoritat
per parlar com m'ha parlat.

D.^a Ro. ¿Com s'entén?

Tuy. No so 'l seu gendre.

Y acabém d'una vegada.

La senyoreta es allá,
ab aixó, si vol entrá
ja ho sab.

(Mutis, segona esquerra.)

D.^a Ro. ¡He quedat parada!

¡Y quin desvergonyiment
de xicota, aixó ja es massa!
Pero tot lo qu'aquí passa
es culpa del qu'ho consent.
Si ma filla fos com jo
tot aniría més dret,
y veuría don Quimet
com s'arregla tot aixó.

ESCENA X.

D.ª ROSA y Sr. ESTEVA per la segona esquerra algo
mareijat.

Est. ¿Que ha vingut aquet senyor?

D.^a Ro. ¿Qui es vosté? ¿Qué ve á buscar?

Est. Are surto d'esmorsar
y qu'ha anat d'alló millor.
D'alló se'n diu bona taula.
L'hi dich que farà carrera
si ho fa d'aquesta manera.

D.^a Ro. No l'entench d'una paraula.

Est. ¡Y quin vi!

D.^a Ro. ¿Qué s'empatolla?

Est. Alló no es vi, es jarigot.
Hasta, per nõ embrutá l' got
me 'l bebia á raig d'empolla.

D.^a Ro. Espliquis d'una vegada.
¿Qui l'ha convidat?

Est. ¿Qui? Ella.

D.^a Ro. Aquest home es un trapella.
¿La senyora?

Est. La criada.

D.^a Ro. ¡Ay la gran desvergonyida!
¿Y ab quin dret?

Est. ¿Qué sé jo?

- D.^a Ro. ¡No més hi faltaba aixó!
¡Ho veig y 'm sembla mentida!
- Est. ¿Que vol dir qu'he fet cap mal?
Jo no 'm creya...
- D.^a Ro. Te d'entendre
que la casa del meu gendre
no ha sigut may cap hostal.
Y ab aquestos compromisos
semblaría aixó aviat,
no 'l despatx d'un advocat
sino una fonda de sisos.
Avuy s'acaba 'l tragí
ó jo perdo 'l nom de Rosa.
Y per la primera cosa,
vosté, surti al punt d' aquí.
- Est. ¿Jo?... ¿Per qué?
- D.^a Ro. ¡De mida passa!
Puch y vull, y per xó ho faig.
- Est. Be, dona, be, ja me 'n vaig.
(Potser sí que n'hi fet massal)
(Fent acció de beure. Va augmentant el mareig hasta
que s'en va.)
- D.^a Ro. Cuyti. ¿Qué espera?
- Est. Pensaba
que després d'esperá un'hora
'm sab greu d'anarmen.
- D.^a Ro. (Ab imperi.) ¡Fora!
- Est. Sens sabé 'l que desitjaba.
- D.^a Ro. ¡Fora, dich!
- Est. Será servida.
(Indecís á causa del mareig.)
- D.^a Ro. Pero veig que no se 'n va.
- Est. (Veig que 'l vi del esmorsá
comensa á fer la bullida.
Tot me roda.) Passiobé.
- D.^a Ro. Bon vent.
- Est. (Esteva, qué fas.
'M sembla que 'n aquet pas
no sabré trobá 'l carré.)
(Se 'n va tambaleijant pe 'l foro.)

ESCENA XI.

D.ª ROSA sola.

Ja está dit, tinch de posar
á la casa ordre y concert
ó sino aqui tot se pert.
Comensem á disponer.

Punt en blanch la Tuyas fora.
Perque á casa, aquesta dona
no 'ns pot pôrtar cosa bona.
Aquí no hi ha mes senyora
que ma filla, y si atrevit
lo meu gendre no ho admet,
l'hi diré molt clá y ben net
que ja se 'n pot tornar al llit.
Que conech las sevas maulas,
y no vull estar subjecte
á qui 'm sol faltá al respecte
quasi sempre ab sas paraulas.
Qu'aixó es una batxillera,
poca solta y descarada,
y que més que per criada
la pendran per cantinera.
Pero ab lo tráfech aquet,
de ma filla m'olvidaba
y ni siquiera pensaba
d'entrar á veure al meu net.
Mentres espero 'l truhan
que ho fa anar tot en renou
vaig á veure l'hereu nou
qu'ella 'm deu está esperant.

(Se 'n va per la primera.)

ESCENA XII.

QUIMET pe 'l foro, luego TUYETAS per la segona esquerra
y després D.ª ROSA per la primera esquerra.

QUIM. Ja soch aquí altre vegada.
No 'm creya acabar may mes.
¡Que pesats y cansoners!
Al fi la cosa arreglada
he deixat y estich tranquil.
Soch pare legalisat,
fins consta en paper sellat
en lo Registre Civil.
¿Qué deuen fer? ¿Dormirán?
¡Es estrany! No veig ningú!
¡Ni la Tuyas! Ben segú
que'm dehuen está esperant,
ella, la sogra, 'l padrí
que 'l meu pare m' ha enviat
y ja deu haber tornat...
vaig á veure...

(Se dirigeix á la primera esquerra al temps que Tuyas surt per la segona.)

- TUY. ¿Ja es aquí?
Donchs miri, arriba á bon hora
perque vull parlá ab vosté.
- QUIM. ¿Qué ha passat, Tuyeta?
- TUY. Ré.
Qu' aquesta bona senyora...
la seva sogra...
- QUIM. ¿Qué ha estat?
- TUY. Com que de llengua 'n te molta,
sense cap solta ni volta...
- QUIM. Lo de sempre.
- TUY. M' insultat.
- QUIM. No hi ha paciència en la terra
que l' aguanti.
- TUY. Aixó es veritat
y al dia menos pensat
la senyaré ab la ma esquerra.
- QUIM. Tuyas, per Deu reflexiona
qu' es la sogra.
- TUY. Prou que 's veu.
- QUIM. Y á mes avia del hereu
y la mare de la dona.
- TUY. ¿Creu que si no fos per xó
m' hauría ja detingut?
- QUIM. Pero esplicat. ¿Qué hi ha hagut?
- TUY. Per cumplí l' obligació,
segons vosté m' ha manat,
quan ha tornat lo padrí
l' hi fet entrá y un cop allí,
la seva sogra ha arribat.
Mentres que l' home esmorsaba,
surto un moment aquí fora
per saber si la senyora
de mí, res necessitava.
Y donya Rosa qu' ha entrat
á tall de *Cumandador*
s' ha posat que feya por:
com una fiera: ha cridat,
m' ha dit... No ho vulga saber.
Jo he cregut que lo mes just
per evitar algún disgust
era no contestá ré.
Y aixís ho he fet. L' he deixada
ab la paraula á la boca.
- QUIM. Aquesta dona m' trastoca
y 'm farà fé una trastada.
¿Y 'l padrí, es al menjadó?

TUY. Ha sortit ja fa una estona.

QUIM. Deu sé allí dintre ab la dona.

En demés, Tuyas, aixó
s' acaba d' una vegada
en sent lo noy bateiját.

TUY. Perque ho sinó, la veritat,
s' haurá de buscar criada,
y ho sentiré per vosté,
per la senyora y l' nen,
mes, don Quimet, francament
ab sa sogra no hi vull ré.

QUIM. Aquesta dona m' altera.

TUY. Sempre m' maltracta, m' sofoca,
y m' diu quan li ve á la boca
sense motiu.

D.^a Ro. (Sortint primera esquerra.)

¡Trapassera!

TUY. ¡Donya Rosa! Tinguém pau!

D.^a Ro. ¡Ay grandíssima! ¿No ho sens?
¡m' amenassa! ¿Tú ho consens?

QUIM. Be, calleu las dos, si us plau.

D.^a Ro. Després que jo l' hi atrapada
ab un home á casa!

TUY. ¡A mí!

QUIM. Y es clá, dona, ab lo padrí.

D.^a Ro. (Are si que li esguerrada):
no pot ser.

QUIM. Fássil venir.

TUY. Sort que vosté ja ho sabia
que ho sinó encare diría...

D.^a Ro. Fa un moment l' he tret de aquí
perque m' había cregut
que á n' aquí había vingut
per aquesta.

QUIM. ¡Y ho gosa á dí!

TUY. ¡Per mí! ¿Senyor que no ho veu?

QUIM. Sogra, aixó no te disculpa:
are per la seva culpa
no puch bateijar l' hereu.
De las sevas exigencias
ell ne surt perjudicat.
Arriba, fa un disbarat
y ell ne reb las consecuencias.

D.^a Ro. Si tu fossis com deus sé,
tot aixó no passaría.

QUIM. Miri, creguim, mes valdría
que no 's fiqués may ab ré.

Tot lo que toca ho espatlla
y 'm te 'n contínuo neguit.
D.^a Ro. ¡Grandissim desvergonyit!
Aixó ja passa de ratlla.
¿Potser si, que encar perilla
que 'm treguis de aquí? que's cás.
May, ¿ho entens? me privarás
de vení á veure ma filla
y de que 't segueixi los passos
y 't descubreixi las tretas,
á n' á tu y á la Tuyetas.
Perque sé que sou capassos
de donarli mala vida,
fentli veure descarat
que la mentida es veritat
y la veritat es mentida.

QUIM.

D.^a Ro. ¡Sogra! ¡Sogra!
Que, que, hi ha!

Tuy. Deixilo estar, senyoret.

D.^a Ro. Amanseixlo, just, ben fet:
que no 's disgusti, está clá.
Y aixó qu' hebeu dit qu' aquell
era l' padrí, es una maula
y no hos crech de cap paraula,
perque sou un bon parell.

QUIM. Vaja prou, ja estich cansat:
aixó ja més no 's soporta.

D' aquesta casa la porta
per sempre mes s' ha tancat.

D.^a Ro. Soch sa mare, y jo reclamo
'l dret que tinch.

QUIM.

No senyora.
Perque desde aquesta hora,
l' hi trech l' dret. Jo soch l' amo.
Jo diré á la meva dona
quan estigui millor qu' are,
que hi tret de caea á sa mare,
perque no vull cap persona
que 'n tot veu cosas estranyas,
y sense solta ni volta
per tot mira, sempre escolta,
y per tot troba montanyas.
Com tot aixó li diré
y m' estima y te talent,
veurá qu' he fet santament
y será del meu paré.
Y cada any en tal diada

per celebrarho milló,
la dona, l' hereu y jo
farém festa duplicada,
ja qu' aixís en un día 's logra
d' aquet modo tan sencill,
lo neixement del meu fill
y l' despido de la sogra.

D.^a Ro. ¡Insolent!

QUIM. Esbravis, dona,
perque es l' última vegada.

D.^a Ro. Tu quedat ab la criada
qu' es la única que l' abona,
¡Ay! A mí m' daré un trevall!
Tothom sabrá l' que ha passat.

QUIM. Si no surt d' aquí aviat
la tiraré escala avall.

D.^a Ro. Probau, maco.

TUY. No, continguis.
Si se entera la senyora
l' hi pot ser mal.

QUIM. Donchs á fora.

D.^a Ro. Que m' toqui. No l' entretinguis.
Y sápig a don Quimet
que 'm venjaré. L' hi asseguro.
Jo podré poch, oh, t' ho juro,
que 't faré portá un grillet.
¡Ay! ¡Jo 'm moro!

(L' hi agafa una pataleta. Quim l' assenta ab una cadira.)

QUIM. Tú, corrent,
porta vinagre, aigua fresca,
perque está armada la gresca
y temo que n' tregui esment
la senyora.

TUY. Tot seguit.

(Se 'n va segona esquerra.)

QUIM. Rábia, nervis, sach de verí.
Lo que te una sogra així
treu la grossa de Madrit.
Després encara dirán.

(Surt Tuyas ab una ampolla.)

TUY. Aigua florida l' hi agrada?

QUIM. Sí, dona, malaguanyada,
milló fora sal-fumant.

(Se sent 'l timbre de la porta.)

TUY. Are trukan.

QUIM. Ves qu' hi ha.
No vull que ningú s' enteri.

TUY. ¿Si es lo padrí?
QUIM. Que s' esperi
fins que torni en sí.
TUY. Be está.
(Se 'n va pe'l foro.)
QUIM. (Fentli olorar l' ampolla. D.ª Rosa s' refá.)
Vaja, olori, ja 's refá.
¡Oh! ja ho dihuen, aixó ray
que mala herba no mort may. (Entra Tuyas.)
TUY. Es don Joseph.
QUIM. Feslo entrá.

ESCENA XIII.

Los mateixos y D. JOSEPH.

D. Jo. ¿Qué son tantas precaucións?
QUIM. Tío, ja ho veu.
D. Jo. ¿Qué te aquesta?
QUIM. Que se'ns ha aigualit la festa
buscan disgustos y rahons.
D. Jo. Pero Rosa...
D.^a Ro. Deixal dí.
No mes parla per parlá.
QUIM. Vegi, no puch bateijar
perque ja no tinch padrí.
D. Jo. Paciencia.
QUIM. Es un consol
que no 'm treu de cap apuro,
y 'l que's are li asseguro
tío, que hem fet un bunyol.
Jo que m' había pensat
poder fer la gran festassa,
l' meló m' ha eixit carbassa.
D. Jo. ¡Que Deu l' hagi perdonat!
QUIM. ¡Cóm!
TUY. ¡Qué diu!
D. Jo. Qu' es mort!
D.^a Ro. ¿Qui? ¿Eli?
D. Jo. ¿Que no ho sabiau? potser.
D.^a Ro. No home, no 'n sabém ré.
TUY. ¡Mare de Deu quin tropell!
D. Jo. Are mateix ho he sabut.
TUY. ¡Pobre senyó!
D. Jo. ¿Que hi fareu?
QUIM. Pero be, ¿de qui parleu?
Ja 'm teniu ab inquietut.
¿Podré saber?

- D. Jo. Creume á mí.
¡Resignació!
- QUIM. Home diga.
¿Qui s' ha mort?
- D. Jo. Qui vols que siga.
D.^a Ro. (Tota tremolo!)
TUY. L' padrí.
- QUIM. ¡Ell! No, cá, aixó no pot sé.
D. Jo. Quim, per Deu, conformitat,
si á mi també m' ha passat.
- QUIM. M' he quedat blau.
TUY. Jo també.
- D.^a Ro. Jo estich de pell de gallina.
TUY. Si fa poch qu' estava bó.
QUIM. ¿Y de qué ha mort?
- D. Jo. Que sé jo.
TUY. Es clar, de mort repentina,
perque de cap mes manera,
no 's compren que puga ser.
- QUIM. ¿Y donchs are que hem de fer?
¿Cóm bateijém?
- D. Jo. Considera
que encar qu'es un cop mortal,
tot ve que passa en la vida.
- QUIM. O veig y m' sembla mentida.
D. Jo. Si á mi m' ha passat igual.
D.^a Ro. Jo fins tinch remordiment.
QUIM. Pero aconsellim. ¿Qué faig?
- D. Jo. Entrém tots dos al despaig
y quan t' anirás refent,
ja trobarém la manera
de sortir del compromís;
pero creume, are es precís
ocultarho á la portera,
perque si ella sospités...
- QUIM. Just, sí, entremhi, te rahó,
y podrém parlar milló.
(Vaja un cas mes compromés.)
(Se 'n van segona dreta.)

ESCENA XIV.

D.ª ROSA, TUYAS y luego Sr. ESTEVA pe'l foro.

- TUY. Jo encar no hi tornat en mí.
D.^a Ro. ¡Tinch un esglay!
TUY. Jo també.
D.^a Ro. Semblava un home de bé.
TUY. Ves quí li había de dí.

- D.^a Ro. Y jo, que 'm creya ¡pobret!
Hasta n' tich remordiments!
- TUY. Veu l' fer mals pensaments.
- D.^a Ro. ¡Y pensar qu' hasta l' he tret!
- TUY. ¿Qui sap si 'l sofoco?
- D.^a Ro. Aixís,
acaba tu d' entristirme.
- EST. ¿Voleu fe l' favor de dirme
ahont es la porta del pis?
- LAS DOS ¡Ay!
- D.^a Ro. L' mort! (Se desmaya.)
- TUY. ¡Ell! (Id.)
- EST. ¿Qu' es aixó?
Corri, home. (Surt Quim segona dreta.)
- QUIM. ¿Qué ha passat?
- EST. Vingui que s' han desmayat,
- QUIM. ¿Pero perquè?
- EST. Qué se jo.
- QUIM. Tío, per la mort de Deu.
- D. Jo. (Surt de la segona dreta.)
¿Qué teniu? Bona l' hem feta:
la minyona y la Roseta.
¿Que s' han desmayat?
No ho veu?
- QUIM. No ho veu?
- D. Jo. ¿Y perquè?
- QUIM. Aixó l' senyó.
- EST. Fins dirán qu' es culpa meva.
- D. Jo. ¿Y donchs que ha estat senyó Esteva?
- EST. No ho entench.
- QUIM. Ni jo.
- D. Jo. Ni jo.
- QUIM. La Tuyetas torna en sí!
- D. Jo. Y ma germana també.
- EST. Jo si que voldría sé
moltes horas lluny d' aquí.
(Tuyas y donya Rosa tornan en sí y al veure al senyó
Esteva fan un crit d' horror.)
- LAS DOS ¡Ay 'l mort!!
- EST. ¿Qué dihuen are?
- D. Jo. No era pas mórt.
- D.^a Ro. Com que no?
- D. Jo. Per supuesto es l' senyó
que m' ha dit qu' es mort ton pare.
- QUIM. ¡'L pare!
(Sobresaltat.)
- D. Jo. No ha dit avans?
- EST. No senyor.

- QUIM. Si 'ns entendrém.
EST. Home, sembla que'ns trobém
al endemá de Tots Sans.
- D. Jo. Vosté no ha dit per ventura,
que l' pare d' ell...
- EST. No he dit ré.
(Jo que 'm creya está seré,
potser si que encara m' dura.)
- QUIM. Veyam donchs si apoch apoch
lograrém trobá l' camí.
L' senyor ve á ser padrí
pe'l meu pare. ¿Es cert?
- EST. Tampoch.
- QUIM. A sé padrí del meu noy.
(A Tuyas.)
- EST. ¿No has dit que ve de Malgrat?
¡Ay la mare! Ahont me he ficát!
¿No m' han dut pas, á San Boy?
- QUIM. Allavoras, ¿quí es vosté?
- EST. M' sembla que soch l' Esteva.
- QUIM. ¿Y que hi ve á fé á casa meva?
- EST. No se si 'm recordaré
del objecte que m' ha dut,
perque desde fa un moment
he perdut l' enteniment
hi crech que tot ho he perdut.
- TUY. Es dir, que no era l' padrí,
y ha menjat com un mal grá?
- EST. (M' fan pagá l' esmorsá,
no hi ha remey.)
- QUIM. Deixal dir.
- EST. Un servidó de vostés
soch de fora.
- D.^a Ro. Ja 's coneix.
- EST. Dona, si m' interrompeix
no podré acabá may més.
Per sobres dels poders fets
ab un del poble, un pillet,
m' volen entaulá un plet
si jo reclamo 'ls meus drets.
Y jo, está clá, aconsellat
per una bona persona
he vingut á Barcelona
per consultá á un advocat.
Y sabent qu'es molt astut
venía á veure á vosté
perque m' digui l' qu' haig de fé.

QUIM. Aquí te perque he vingut.
Ja ho entençh. Com jo esperaba
á un subjecte de Malgrat,
aquesta s' ha equivocat
y aquí está tot.

TUY. (Per la carta.)

No hi pensaba.
Ara que parla d' aixó
aquesta carta...

QUIM. ¿Es per mí?

TUY. No ho sé, jo creuré que sí.

QUIM. ¿Quí l' ha duta?

TUY. En Salvadó.

QUIM. Ab permís. Vosté desd' are
conti ab mi en tot y per tot.

EST. Vaja, es un galan xicot.

D. Jo. ¡Ho veu home!

QUIM. Es del meu pare.

«Quimet: no cal que espereu
l' home per mi designat
per padrí, y així he pensat
que un altre ho siga en nom meu.»
Y l' pare no pot venir:
home ¿m' volgués fe un favor?
crech que fora lo millor.
Voste dirá.

EST.

QUIM. Sé padrí.

EST. Jo se padrí ¡qué diu are!

QUIM. Del demás me'n cuido jo,
y n' sortirém.

EST. ¿De debó?

QUIM. Ho será en nom del meu pare.

EST. Pero no veu que no puch.

QUIM. Per favor se li demana.

EST. Sent aixís de bona gana,
seré padrí de retruch!

(Al públich.)

Si vostés volen vení
á bateig, son convidats.
Als ho demana 'l padrí,
pero 'n nom de tots plegats.

FÍ DE LA JOGUINA

